

DANSK KRONIK

Kriminalstatistik for 1961 og 1962.

I maj 1964 forelå den officielle kriminalstatistik for 1961, og i oktober måned er tillige statistikken for 1962 udkommet. Det må hilses med tilfredshed, at Det statistiske Departement således har fået fremskyndet udgivelserne; skal sådanne statistiske opgørelser have praktisk værdi, er det naturligvis afgørende, at oplysningerne er ret friske.

Statistikhæfterne fremtræder stadig meget summariske og næsten uden kommenterende tekst, men der er planer om fremtidig hvert år i et tekstafsnit at tage særlige spørgsmål op til mere indgående behandling.

Den med virkning fra 1. juli 1961 indførte ændring af den danske straffelovs §§ 56 og 58, hvorefter der kan gives betinget dom med udsat strafudmåling og ske kombination af ubetinget og betinget dom, har medført visse ændringer af kriminalstatistikken. I statistikken for 1961 er de kombinerede domme overalt placeret efter den ubetingede sanktion (også hvor denne er bøde), medens der er givet selvstændige oplysninger om betingede domme med udsat strafudmåling. I domfældelsesstatistikken for 1962 har man ligeledes kun taget hensyn til den ene del af de kombinerede domme; man har imidlertid her valgt at tage hensyn til den strengeste del af den idømte straf, således at domme, hvor ubetinget frihedsstraf er kombineret med betinget straf, som i 1961 er fordelt efter den ubetingede straf, medens domme kombineret af betinget frihedsstraf og bøder i modsætning til 1961-statistikken er fordelt efter den betingede frihedsstraf. Til yderligere belysning af de kombinerede domme er statistikken blevet udvidet med en særlig tabel, der viser sammenhængen mellem straffens forskellige komponenter.

Medens *domfældelsesstatistikken* i årene op til 1960 viste faldende tendens, er der i 1961 og 1962 tale om *en betydelig stigning*. Antallet af mænd dømt for straffelovsovertrædelser (bortset fra bødefældte) var i 1960: 5458, 1961: 5642 og 1962: 6054. Fra 1960 til 1962 er antallet af domfældte mænd således steget med 10,9 %.

Den væsentlige del af stigningen fra 1961 til 1962 falder på *ejendomsforbrydelser*. Den del af domfældelserne, der vedrører denne gruppe, steg fra 67,3 % i 1961 til 69,3 % i 1962.

Årene op til 1960 var karakteriseret ved, at den nedgang, der kunne konstateres i antallet af domfældte, alene faldt på aldersgrupperne over 21 år, medens der var tale om en betydelig stigning for så vidt angår de yngre grupper. Efter at tallet var korrigeret for den samtidige befolkningstilvækst i de pågældende aldersgrupper, kunne der således fra 1958 til 1960 konstateres en stigning i domfældelsestallet for unge mænd mellem 18 og 21 år på ca. 13 %.

Efter 1960 er billedet præget af en almindelig *stigning for alle aldersgrupper* op til 50 år, samtidig med at den betydelige stigning i de yngre aldersgrupper er dæmpet. For unge mænd under 21 år

viser domfældelsestabellen pr. 100.000 i de pågældende aldersgrupper således fra 1960 til 1961 et fald på ca. 2 %, medens der fra 1961 til 1962 var en stigning på 4,6 %.

En anden ting, der prægede udviklingen i 1950'erne, var, at en stigende del af de domfældte var *begyndere*. I 1950 udgjorde begynderne (mænd) ca. 47 %, i 1959 ca. 56 %. Også denne udvikling synes nu brudt. Begynderne udgjorde i 1960: 56,2 %, 1961: 55,9 % og 1962: 55,4 %.

Særlig interesse knytter sig til de i domfældelsesstatistikken for 1961 og 1962 indeholdte oplysninger om anvendelsen af *betinget dom*, fordi man som nævnt fra 1. juli 1961 ved siden af den betingede dom med udsat fuldbyrdelse har indført betinget dom med udsat strafudmåling og kombinerede domme.

Det viser sig, at disse ændringer ikke har medført nogen mærkbar ændring i den samlede anvendelse af betingede domme. I 1960 fik ca. 35 % (1909) af de domfældte mænd en betinget dom. I 1961 var det 34,3 % (1940), og i 1962 35,2 % (2129).

Af de betingede domme var i 1961 404 med *udsat strafudmåling*. Når hensyn tages til, at hjemmelen for denne domstype først blev indført midt i året, svarer tallet til, at 42 % af de betingede domme er givet i form af udsat strafudmåling. For 1962 var tallet 817 svarende til 38,4 %.

Ved bedømmelsen af disse tal må det erindres, at man i 1961 kun rubricerede kombinerede domme — hvoraf der i alt var 138 — efter den ubetingede del af straffen (selv om denne var bøde). I 1962 derimod er under de betingede domme medtaget 126, hvor betinget frihedsstraf er kombineret med bøde.

Af *kombinerede domme* (mænd) var der i 1962 i alt 372. I 143 tilfælde er frihedsstraf (betinget eller ubetinget) kombineret med bødestraf. I øvrigt var de hyppigst forekommende kombinationer ubetinget hæfte indtil 30 dage med betinget fængsel i 30—60 dage (26), ubetinget fængsel i 60 dage — 3 måneder med betinget fængsel i 60 dage — 3 måneder (23), ubetinget fængsel i 30—60 dage med betinget fængsel i 60 dage — 3 måneder (19) og ubetinget fængsel i 60 dage — 3 måneder med betinget fængsel i 4—6 måneder (17).

Opgørelsen over de anvendte sanktioner viser i øvrigt en fortsat stigning i antallet af domme til *ungdomsfængsel* (1960: 211, 1961: 230 og 1962: 258). Antallet af domme til *forvaring* (psykopatforvaring) steg fra 1960 (63) til 1961 (79), men er i 1962 faldet til 45. *Sær-fængsel* er i 1961 og 1962 idømt i henholdsvis 48 og 63 tilfælde.

Den særlige opgørelse over anvendelsen af *bødestraf for straffelovsovertrædelser* viser et bemærkelsesværdigt fald fra 1961 til 1962. I 1960 blev der pålagt 3608 bøder for straffelovsovertrædelser. I 1961 var tallet 3834, men i 1962 faldt det til 2906, eller med næsten 25 %.

En del af forklaringen kan findes i det forhold, at kombinationsdomme, hvor en betinget frihedsstraf er kombineret med en bøde, i 1961 blev taget med under bødeafgørelser, medens de i 1962 er med-

taget under betingede domme. Man har endvidere i Statistisk Departement ved opgørelsen af 1962-materialet sammenholdt bødevedtagelserne med materialet vedrørende tiltalefrafald, og har herved af bødematerialet fået udskilt en række bøder, der viste sig at være vedtaget som vilkår for tiltalefrafald. Som følge af disse forhold er det næppe muligt at udtale sig om, hvorvidt der er tale om et reelt fald i antallet af bødefølgelser for straffelovsovertrædelser.

Beretning for børne- og ungdomsforsorgen vedrørende året 1962.

Beretningen indeholder bl. a. følgende oplysninger om antallet af tiltalefrafald og domfældelser vedrørende unge mellem 15 og 18 år.

	1962	1961
Tiltalefrafald mod børne- eller ungdomsforsorg eller andet tilsyn	1654	1621
Tiltalefrafald uden vilkår eller mod bøde	832	871
Tiltalefrafald i alt	2486	2492
Domfældelser	205	194

For samtlige tiltalefrafald under ét har der således været tale om et lille fald fra 1961 til 1962.

Ser man imidlertid alene på den første gruppe, der formentlig bedst belyser spørgsmålet om ungdomskriminalitetens udvikling, er der en stigning på godt 2 %.

Tiltalefrafaldene i denne gruppe fordeler sig således efter de fastsatte vilkår:

<i>Børne- og ungdomsforsorg.</i>	1962	1961
Mod børneforsorg som eneste vilkår	838	893
Mod anbringelse i opdragelseshjem	405	422
Mod forlængelse af forsorg ud over det fyldte 18. år uden anbringelse i opdragelseshjem	204	194
Mod forlængelse af forsorg ud over det fyldte 18. år og anbringelse i opdragelseshjem	108	74
Børne- og ungdomsforsorg i alt	1555	1583
heraf kombineret med bøde	169	—
<i>Andre vilkår</i>		
Mod tilsyn af Dansk Forsorgsselskab	19	15
Mod åndssvageforsorg eller andet tilsyn	1	23
Alene mod bøde	61	—
Alene mod straffri vandel i prøvetiden	18	—
Andre vilkår i alt	99	38

Vilkår om institutionsanbringelse var således i 1962 fastsat i ca. 33 % af tiltalefrafaldene mod børneforsorg, mod ca. 31 % i 1961.

Til belysning af stigningen i antallet af domfældelser fra 194 i 1961 til 205 i 1962 kan oplyses, at antallet af betingede domme samtidig

er steget fra 33 i 1961 til 61 i 1962. Adgangen til at give udsættelse med strafudmålingen er benyttet i 32 tilfælde.

Ud over oplysningerne om tiltalefrafald og domfældelser vedrørende personer under 18 år indeholder beretningen udførlig redegørelse for børneforsorgens arbejde.

Det kan således nævnes, at ved udgangen af 1962 var 3.871 børn og unge under tilsynsværgemål (som forebyggende børneforsorgsforanstaltning). Dette betyder en stigning i forhold til 1961, hvor tallet var 3.599. I løbet af 1962 blev der beskikket tilsynsværge for 1784 børn og unge (1961: 1625), herunder 1068 mellem 15 og 18 år (1961: 1056).

Antallet af fjernelser fra hjemmet, der har været faldende i hele perioden fra 1945 til 1961, er steget lidt i 1962. Ved udgangen af 1962 var 6816 (42 pr. 10.000) børn og unge fjernet fra hjemmet af andre grunde end rent forsørgelsesmæssige. Ved udgangen af 1961 var tallet 6705 (41 pr. 10.000). I løbet af 1962 blev 1685 børn og unge fjernet fra hjemmet af andre grunde end rent forsørgelsesmæssige mod 1540 i 1961.

Betænkning om sterilisation og kastration.

Det i 1958 nedsatte udvalg vedrørende sterilisation og kastration, der havde højesteretsdommer Th. Gjerulff som formand, har afgivet betænkning nu i sommer.

Udvalget har i det udarbejdede lovudkast givet en definition af begreberne sterilisation og kastration. Det sidste omfatter indgreb, hvorved kønskirtlerne fjernes, og behandlinger, hvorved de varigt sættes ud af funktion, medens sterilisation omfatter andre indgreb og behandlinger, der varigt ophæver forplantningsevnen. Indgreb og behandlinger, der har til formål at helbrede legemlig sygdom, omfattes dog ikke af udkastet.

Udkastet indeholder fælles regler for foretagelse af *sterilisation* af åndssvage og af andre, og der er i modsætning til gældende ret også givet regler for udførelse af sterilisation på medicinsk indikation.

Man bygger ligesom i de gældende love på den opfattelse, at sterilisation kun må foretages, når bestemte i loven anførte grunde taler derfor, og at indgrebet — bortset fra tilfælde, hvor det er rent lægeligt begrundet — kun må udføres i henhold til en forudgående tilladelse fra en offentlig myndighed, som påser, at lovens betingelser er opfyldt. Et mindretal i udvalget giver i en særudtalelse udtryk for, at myndige og psykisk normale personer, der kan fremføre agtværdige grunde til at lade sig sterilisere, bør have adgang til uden særlig ansøgning at underkaste sig sterilisation på et offentligt sygehus, hvis de kan opnå vedkommende overlæges tilslutning til operationen.

Udkastet omfatter følgende sterilisationsgrunde: Medicinsk indikation hos kvinder, eugenisk indikation eller forhold, som findes at burde ligestilles hermed, visse sjælelige eller legemlige sygdomme eller defekter, som gør den pågældende uegnet til på forsvarlig måde at drage omsorg for børn, samt en social indikation.

Der har i udvalget været enighed om, at tilladelse til sterilisation i alle tilfælde — også for så vidt angår åndssvage — kun skal kunne meddeles efter begæring af den pågældende selv. Hvis denne på grund af sindssygdom, åndssvaghed eller af andre årsager varigt er ude af stand til at forstå betydningen af sterilisation, skal begæring dog kunne fremsættes af en hertil beskikket værge.

Medens tilladelse til sterilisation efter gældende ret meddeles af justitsministeriet efter indhentet erklæring fra retslægerrådet, eller — hvis det drejer sig om en åndssvag — meddeles af det i henhold til åndssvageforsoringsloven af 1934 nedsatte sterilisationsnævn, foreslår udvalget, at tilladelser fremtidig skal meddeles af et samråd ved en mødrehjælpsinstitution.

Samrådene ved mødrehjælpsinstitutionerne er oprettet med det formål at administrere de legale svangerskabsafbrydelser, og et udvalgsflertal finder, at en ordning som den foreslåede vil være den, der bedst forener hensynet til en smidig administration med hensynet til det ønskelige i, at disse sager forberedes og oplyses bedst muligt.

Udvalget har ikke fundet det påkrævet at optage bestemmelser om refertilisering i lovudkastet, da retslægerrådet over for udvalget har oplyst, at mulighederne for at gengive en person forplantningsevnen er meget ringe, og da problemet endvidere ikke hidtil synes at have været af større praktisk betydning.

Med hensyn til *kastration* er der i udvalget enighed om, at de gældende regler om frivillig kastration i alt væsentligt har virket tilfredsstillende. Udvalget har derfor ikke fundet det påkrævet at foretage ændringer i de nuværende indikationsrammer eller at ændre den bestående kompetenceordning, hvorefter tilladelse til kastration meddeles af justitsministeriet efter indhentet erklæring fra retslægerrådet. De af udvalget foreslåede regler om frivillig kastration svarer således i det store og hele til de gældende bestemmelser herom i loven af 1935, men man har dog på visse punkter ændret de formelle betingelser for kastration.

Derimod har udvalget ikke medtaget bestemmelser om tvangskastration i lovudkastet, og de gældende bestemmelser herom, der i en meget lang årrække slet ikke har fundet anvendelse i praksis — nogen tvangskastration har aldrig været foretaget — foreslås således ophævet.

Med hensyn til spørgsmålet om efterundersøgelse af kastrerede foreslår udvalget, at den nugældende almindelige pligt til at underkaste sig en sådan undersøgelse bortfalder. Udvalget er dog af den opfattelse, at efterundersøgelse stadig bør ske forud for prøveudskrivning af personer, der er anbragt på forvaringsanstalt eller på en institution for åndssvage eller et hospital for sindslidende. Endvidere bør alle kastrerede have adgang til at få foretaget sådan undersøgelse, hvis de fremsætter ønske herom. Udvalget foreslår derfor, at de gældende regler erstattes af en bemyndigelse for justitsministeren til at give forskrifter om foretagelse af efterundersøgelser.

Betänkning om konfiskation.

Straffelovrådet har i august månad 1964 afgivet betänkning om straffelovens og særlovgivningens regler om konfiskation. Som bilag til denne betänkning er optrykt en af den nordiske strafferetskomité den 20. maj 1963 afgivet betänkning om konfiskation.

Betänknngen vil blive anmeldt i næste nummer af tidsskriftet.

H. H. Brydensholt.

FINSK KRÖNIKA

Ny lagstiftning.

I föregående krönika omnämndes förarbetena till ett nytt stadgande om motorfordonstillgrepp. En lag innehållande detta nya stadgande gavs den 8 maj 1964. Stadgandet placerades in under strafflagens 38 kapitel, vilket bär rubriken „Om oredlighet och straffbar egennytta“. Kapitlets 6 § delades därvid upp i två paragrafer. Den ena av dem (38:6) har bibehållits i sin tidigare ordalydelse och berör endast olovligt användande av lös egendom, som är i förbrytarens besittning, medan den andra (38:6 a) avser användande av egendom, som varit i annans värjo. Den nya paragrafen SL 38:6a har följande lydelse (nr 223/1964):

Den som utan laga rätt från annans värjo tillgriper annans lösegendom eller brukar sådan egendom med vetskap om, att den på nämnt sätt tillgripits från annans värjo, dömes, om för gärningen icke annorstädes i lag strängare straff är stadgat, för olovligt tillgrepp till böter eller fängelse i högst två år.

Riktat sig gärningen mot annans motorfordon eller mot annat med egen maskinkraft drivet fortskaffningsmedel, dömes brottslingen för olovligt tillgrepp av motorfordon till fängelse i högst två år. Har sådan egendom tagits från annans värjo genom att lås eller annan anordning, som tillsluter egendomens förvaringsplats eller hindrar egendomens begagnande, brutits upp eller med list öppnats eller har tillgreppet tillskyndat fortskaffningsmedlet synnerlig skada eller fara eller bör brottet av annan sådan orsak anses grovt, vare straffet tukthus eller fängelse i högst tre år. Vad i detta moment stadgats om motorfordon, gäller även med egen maskinkraft driven arbetsmaskin.

Försök till ovan i 2 mom. avsett brott är straffbart.

Bör i 1 och 2 mom. avsett brott med anledning av, att begagnandet icke förorsakat någon skada eller fara, eller med stöd av de vid brottets förövande rådande förhållandena anses vara ringa, dömes den skyldige för egenmäktigt tillgrepp till böter.

I 9 § i samma kapitel stadgas, att brott som avses i SL 38:6 a står under allmänt åtal.

Samtidigt har även häktningsföresättningarna, varom stadgas i förordningen om införande av strafflagen ändrats. § 30 a mom. 2 i sagda förordning har efter ändringen följande lydelse (nr 224/1964):

Understiger straffet fängelse i två år, må rätten förordna, att den

dömde häktas eller kvarhålls i häkte, om han ej har stadigvarande boningsort inom riket och skäl föreligger att befara, att han begiver sig på flykt. Beträffande häktning av den, som dömts till straff för stöld, inbrott, olovligt tillgrepp av motorfordon eller döljande av tjuvgods, liksom även för försök till eller delaktighet i sådana brott, skall även i det fall, att straffet understiger fängelse i två år, iakttagas, vad i 1 mom. är stadgat om den, som dömts till fängelse i minst två år.

Dessutom har man till § 4 i vägtrafiklagen av den 29 mars 1958 genom en lagändring given den 29 maj 1964 (nr 298/1964) fogat ett nytt 2 moment, som har följande lydelse:

Genom förordning må stadgas, när fordon skall vara utrustat med särskild anordning, som hindrar dess olovliga nyttjande.

Genom att placera det nya stadgandet om motorfordonstillgrepp under strafflagens 36 kapitel har lagstiftaren velat understryka, att avsikten inte är att åsidosätta de allmänna stadgandena om stöld. Gränsen mellan stöld och olovligt användande är visserligen inte heller klar enligt det nya stadgandet. Det är rättspraxis som kommer att utvisa i vilken utsträckning man kommer att tillämpa stadgandena om stöld och i vilken utsträckning stadgandena om olovligt tillgrepp. Under de senaste tiderna — före lagändringen — har domstolarna varit benägna att som stöld betrakta bl. a. sådana fall, då det olovligt tillgripna motorfordonet har körts till en annan ort och lämnats vid sidan av vägen eller på annat sätt övergivits.

Lagberedningsarbete.

År 1961 tillsatte justitieministeriet en kommission för att utarbeta förslag till proposition om reform av lagstiftningen om det offentligt-rättsliga nödvärnet och om straff för våldsamt motstånd mot tjänsteman m. m. Till ordförande kallades lagstiftningsrådet L. H. Salonen och till medlem i kommissionen dåvarande biträdande polisinspektören, vicehäradshövding Antti Okko. Som grund för kommissionens arbete låg ett förslag, som år 1960 hade färdigställts av en kommitté under professor Brynolf Honkasalos ordförandeskap. Kommissionen fick sitt förslag färdigt den 3 februari 1964.

Enligt gällande lag (SL 3:8 a) har polismyndighet, då den möter motstånd, rätt att taga till kraftåtgärder endast då det är fråga om sådan tjänsteåtgärd, som vidtagits för ordningens upprätthållande eller säkerhetens tryggande. Kommissionen föreslår liksom den föregående kommittén, att polisens offentligt-rättsliga nödvärnsrätt skulle utvidgas så, att den komme att beröra alla de fall, då någon med våld försöker hindra polismyndighet att utföra tjänsteåtgärd. Liksom enligt gällande lag skulle man också enligt förslaget vid bedömandet av kraftåtgärdens tillåtlighet beakta situationen i dess helhet samt motståndets farlighet; enligt förslaget skulle man dessutom såsom ett nytt kriterium beakta tjänsteåtgärdens natur. Också området för det offentligt-rättsliga nödvärn, som är tillåtet, när en person skall gripas, anhållas eller häktas har utvidgats i förslaget. Enligt gällande lag är det visserligen tillåtet

att använda våld, när fånge rymmer eller försöker rymma eller sätter sig till motvärn mot person, som upprätthåller ordningen. Däremot är det inte tillåtet att vidtaga kraftåtgärder i fråga om t. ex. den som redan rymt från straffanstalt och som skall gripas för att återföras till anstalten. Kommissionen föreslår liksom kommittén, att alla dessa fall skall få samma ställning. Å andra sidan föreslår man dock att det i alla ovan avsedda fall endast skulle vara tillåtet att använda sådant våld, som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt för gripandets genomförande, rymningens förhindrande eller ordningens upprätthållande. I detta avseende skiljer sig kommissionens förslag väsentligen från gällande lag, där det t. ex. i fråga om fånge som försöker rymma i princip är tillåtet att använda huru starkt våld som helst, om detta är nödvändigt för rymningens förhindrande. — I förslaget ingår dessutom bl. a. ett förslag till ändring av stadgandet om våldsamt motstånd mot tjänsteman (SL 16:1). Kommissionen föreslår här bl. a. straffhöjningar.

Fångvård.

Ur justitieministeriets fångvårdsavdelnings översikt för år 1963 kan man konstatera, att tidigare års tendens mot ett lägre fångtal förefaller att ha avbrutits beträffande alla andra fånggrupper utom den som utstår förvandlingsstraff för böter. Det minskade antalet bötesfångar får sin förklaring i den lagändring, som trädde i kraft i slutet av år 1963. Översikten innehåller bl. a. följande jämförelse mellan åren 1938 och 1963:

Fångtalet i slutet av åren 1938 och 1963 samt fångarnas dagliga medeltal och till fängelse från frihet anlända fångars totalantal under åren 1938 och 1963.

Fångart	År 1938	År 1963
Tukthusfångar	3 383	2 572
Fängelsefångar	747	2 381
Bötesfångar	322	960
Till allmänt arbete (1938) eller tvångsarbete (1963) förordnade	760	74
I tvångsinrättning internerade	175	327
Till ungdomsfängelse förordnade	—	178
(detta förfarande förekom ej år 1938)		
Rannsakningsfångar	487	382
Häktade för lösdriveri	19	15
Sammanlagt	5 893	6 889
Fångarnas medeltal per dag	5 971	6 509
Till fängelse under året anländna	16 484	16 746

I översikten konstateras, att fångtalets struktur har ändrats. Fängelsefångarnas antal har tredubblats, medan tukthusfångarnas antal har

minskat väsentligt. (Tredubblingen av antalet bötesfångar torde kunna förklaras därigenom att de tidigare tvångsarbetsinternerna på grund av vissa lagändringar numera kommer med bland de fångar, som utstår förvandlingsstraff för böter.) Förändringarna i fångtalets struktur pekar dels på en mildring i straffutmätningsspraxis, dels på förändringar i kriminaliteten (minskning av våldsbrotten och ökning av egendomsbrotten).

I översikten fäster man särskilt uppmärksamhet vid ungdomsbrottslighetens ökning, vilken också tilldrog sig uppmärksamhet i tidningspressen under årets första del. Samtidigt kan man också konstatera, att allmänhetens krav på straffskärpningar uppenbarligen har lett till att domstolspraxis har blivit strängare. Följande tabell visar de förändringar som under de senaste åren har inträffat beträffande antalet fångar under 21 år.

Antalet fångar under 21 år i slutet av åren 1954—1963.

År	Antal	År	Antal
1954	229	1959	367
1955	195	1960	453
1956	189	1961	451
1957	291	1962	481
1958	350	1963	793

I översikten konstateras att den betydande ökning, som framgår ur tabellen, ger upphov till allvarliga fångvårdsmässiga problem i synnerhet som det till stor del är fråga om förstagångsförbrytare, som just har nått straffmyndig ålder. Vidare konstateras att ökningen till största delen inträffat i fråga om fångar, som utstår strafftider under 6 månader.

Statistik över straffens längd.

Statistiska Centralbyrån publicerar varje år statistik över „Vid domstolarna rannsakade brott“. I den senaste publikationen som gäller år 1959 (Finlands Officiella Statistik XXIII B: 95) ingår även uppgifter om medelstrafflängden för olika brott.

	Medelstrafflängden i månader											
	Lindrig misshandel			Vanlig stöld			Försvinnning			Rattfylleri		
	1)	2)	3)	—	±	+	—	±	+	4)	±	+
Rådstuvurätter	1.7	2.9	3.6	3.4	5.0	9.4	3.2	3.9	4.6	3.5	3.1	5.4
Häradsrätter	3.0	3.2	3.6	3.7	4.9	8.7	2.5	4.0	6.2	2.7	3.4	4.8
Hela landet	2.1	3.0	3.6	3.5	5.0	9.1	3.0	3.9	5.2	2.9	3.3	5.1

1) Straffnedsättande omständigheter.

2) Varken straffnedsättande eller straffskärpande omständigheter.

3) Straffskärpande omständigheter.

4) Omfattar bara fyra fall.

Nedanstående sammanställning visar medelstrafflängden för de personer som för lindrig misshandel, enkel stöld, försnilling eller rattfylleri dömts till frihetsstraff specificerade enligt omständigheter som skärper straffet (SL 6:1; 6:2; 7:1, 7:2), eller nedsätter detsamma (SL 1:5; 3:2; 3:4; 3:9; 3:10; 4:1; och 5:3). Tukthusstraff har förvandlats till fängelse medels multiplikation med $1\frac{1}{4}$. I sammanställningen upptas inte sådana fall, där såväl skärpande som nedsättande omständigheter beaktas.

Inkeri Anttila.

NORSK KRONIKK

Vernelagenes virksomhet.

I 1963 ble en ny type statistikk for vernelagenes virksomhet tatt i bruk. Den viser at antallet personundersøkelser i 1963 var 1364. Det er en nedgang på 111 fra 1962. Den største gruppen undersøkte — bortimot halvparten — var i alderen 18—20 år. Bortimot en tredjedel var i alderen 14—17 år. Den største gruppen undersøkte var siktet for tyveriforbrytelser.

I 1963 ble det etablert tilsyn i ca. 1500 tilfelle, ca. 50 flere enn året før. Antallet fordelte seg med ca. en fjerdedel på hver av aldersgruppene 18—20, 25—39 og 40 år eller mer. De øvrige tilfellene var nokså jevnt fordelt på aldersgruppene 14—17, 21—22 og 23—24 år.

I begynnelsen av året 1963 var 1718 personer under tilsyn. Ved utgangen av året var antallet steget til 1952. Stigningen fordeler seg slik:

5,2 % påtalefritatte, 45,1 % betinget dømte, 4,3 % prøveutskrevne fra arbeidsskole, 19,9 % prøveløslatte fra fengsel, 8,5 % prøveløslatte fra arbeidshus, 5,2 % med betinget utsettelse av tvangsarbeid og 11,8 % under sikring eller forvaring.

Gjennomsnittlig hadde vernelagene 1846 personer under tilsyn pr. dag i 1963 (jfr. Vernelagsnytt nr. 3 for 1964).

Mortifikasjon av ærekrenkelser.

Stortingets justiskomiteé avga i juni i år innstilling om endring av straffelovens bestemmelser om mortifikasjon av ærekrenkelser m. v. Senere har Stortinget sluttet seg til komiteéns forslag til lov. Innstillingen fra komiteén bygger på det forslag som Straffelovrådet la frem i 1960 (se 1960 s. 242) og som Justisdepartementet i hovedsaken bygget på i sin proposisjon (se 1963 s. 266). Justiskomiteén foreslo imidlertid enkelte viktige endringer i bestemmelsen i utkastet til § 253 nr. 3 b. Komiteén var enig i første del av bestemmelsen om at krav om mortifikasjon skal avvises „når beskyldningen er satt fram av et vitne under forklaring i rettsmøte eller for politi eller påtalemyndighet, eller av en part, prosessfullmektig, aktor, forsvarer, oppnevnt sakkyndig eller personundersøker under rettergang eller etterforskning“. Derimot var komiteén ikke enig i at kravet også skulle avvises når beskyldningen var fremsatt „av en offentlig tjenestemann som har hatt plikt til å uttale seg“. Komiteén gjorde dog unntak for beskyldninger fremsatt „av en tjenestemann ved påtalemyndigheten og politiet

under rettergang eller etterforskning“. Komitéen nevnte at det i praksis har vist seg å være størst behov for, og de fleste søksmål har angått, mortifikasjon av pliktmessige uttalelser fra offentlige tjenestemenn. Komitéen fremholdt at de fornærmede under rettergang og etterforskning har lettere for å ivareta sine interesser enn under administrativ saksbehandling og avgjørelser, og antok at hensynet til tjenestemennene og det offentlige ikke oppveier de fornærmedes interesser.

Videre foreslo Justiskomitéen endring i utkastets bestemmelse om adgang for fornærmede til likevel å få prøvet mortifikasjonskravet i de tilfelle som omhandles i § 253 nr. 3 b. Komitéen henviste til uttalelser i innstillingen fra Straffelovrådet og i proposisjonen, hvor det understrekes at det må bli den fornærmedes sak å overbevise retten om at han har en legitim interesse i å få prøvet beskyldningens sannhet og at hans interesser mer enn oppveier de motstående hensyn. Komitéen fremholdt imidlertid at „spørsmålet må være gjenstand for rettens vanlige frie bevisvurdering slik at den ærekrenkede ikke er pålagt noen spesiell bevisplikt“, og foreslo følgende bestemmelse i § 253 nr. 3 b in fine: „I disse tilfelle skal likevel kravet om mortifikasjon ikke avvises når retten finner at den fornærmede bør få sannheten av beskyldningen prøvd i mortifikasjonssak mot saksøkte eller at uttalelsen ligger utenfor sakens ramme.“

Etter at Stortinget vedtok Justiskomitéens forslag til lov, har stortingsmann Ommedal meldt følgende spørsmål til justisministeren: „Finn ikkje departementet det no turvande å få strengare reglar når det gjeld omtale i pressa og reportasje i samband med politietterforskning og rettsmøter?“

Erstatningsansvar for skade voldt av barn og ungdom.

I sin innstilling om unge lovbrøyttere nevnte Straffelovrådet at spørsmålet om å gjøre foreldre økonomisk ansvarlig for sine barns skadevoldende handlinger var under utredning av en nordisk lovkomité. Nå er det i Norge avgitt en innstilling med lovutkast om erstatningsansvar for skade voldt av barn og ungdom m. m., av en komité med professor Kristen Andersen som formann. Komitéen foreslår at „foreldre er erstatningsansvarlige for skade voldt av barn og ungdom under 18 år, såframt de har latt det mangle på tilbørlig tilsyn eller oppdragelse eller på annen måte ikke har gjort hva det er rimelig å kreve av dem for å hindre skadeforvoldelse“. Ansvarer kan lempes „for så vidt det under hensyn til skadens størrelse, utvist skyld og omstendighetene for øvrig virker urimelig hardt“. Ett av komitéens medlemmer, ekspedisjonssjef Stein Rognlien, dissenterer, og foreslo bl. a. følgende bestemmelse: „Uten hensyn til egen skyld plikter foreldre å erstatte skade voldt på uforsvarlig måte av deres barn under 18 år som de bor sammen med og har omsorgen for, med inntil 1000 kroner for hver enkelt skadeforvoldning.“

Komitéen foreslår samme regel om erstatningsansvar for barn under 14 år som for barn mellom 14 og 18 år. I forslaget regnes det opp forskjellige momenter som skal tillegges vekt ved bedømmelsen av om og i hvilken utstrekning ansvar skal ilegges. Det som nevnes først er

„utvist skyld“, deretter nevnes „alder, utvikling, skadevolderens og skadelidtes økonomiske evne og forholdene for øvrig.“

For barn under 14 år innebærer forslaget en utvidelse av det någjeldende ansvaret, mens ansvaret innsnevres for barn over 14 år, dvs. over den strafferettslige lavalder.

Påtalemyndighetens uavhengighet.

Med utgangspunkt i henvendelsen til Kongen i anledning av Riksadvokatens avgjørelse i Kings Bay-saken (se 1964 s. 73), tar høyesterettsdommer Finn Hiorthøy i en artikkel i Lov og Rett (nr. 7 1964), opp til drøftelse forholdet mellom den ordinære påtalemyndighet og Regjeringen. Han drøfter særlig bestemmelsen i straffeprosesslovens § 73 in fine om at (alene) Kongen kan utferdige alminnelige regler og meddele bindende pålegg angående utførelsen av Riksadvokatens verv. Artikkelforfatteren gir uttrykk for den oppfatning at spørsmålet om endring av § 73 bør komme under alvorlig overveielse. Han fremholder at det er til skade for den ordinære påtalemyndighets autoritet om den blir trukket inn i politiske kontroverser. Dessuten uttaler han: „Saklig sett vel så viktig er det imidlertid at bare den egentlige påtalemyndighets tjenestemenn etter sin praktiske erfaring og teoretiske utdannelse sitter inne med de nødvendige forutsetninger for å treffe den kriminalpolitisk riktige avgjørelse“. Høyesterettsdommer Hiorthøy avslutter artikkelen med følgende uttalelse: „Særlig i lys av den seneste tids begivenheter vil det antagelig bli innvendt at utøvelse av påtalemyndighet er en funksjon av så inngripende betydning for den enkelte og for samfunnet at man ikke forsvarlig kan unnvære Regjeringens kontrollmyndighet. Hertil er å bemerke at det jo kan tenkes andre kontrollinstanser, spesielt domstolene. Men innvendingen fører ikke frem. Har man i utviklingens medfør akseptert en selvstendig domsmakt med uavsettelige dommere, kan det ikke være syndelig mer betenkelig å innrømme påtalemyndigheten en tilsvarende stilling.“

Trafikksaker.

Politiet i Oslo har gått inn for en rasjonalisering når det gjelder behandlingen av trafikksaker. Det er opprettet et eget kontor som skal behandle alle trafikksaker. Kontoret er bemannet med 36 politifolk. Politimester Gjerde uttalte på en pressekonferanse om kontoret ifølge Dagbladet at „vi vil ha minst mulig papir, vi vil ha en muntlig og fort form, slik at vi kan få sakene unna“.

Det har i den senere tid forekommet endel dommer hvor byretten i Oslo har redusert politiets bøtleggelsler i parkeringssaker. Nå har en av parkeringssakene vært prøvet av Høyesterett. Det var en dato-parkeringssak hvor politiet hadde utferdiget forelegg på 100 kroner, men hvor byretten hadde dømt bilisten til en bot på 25 kroner. Ifølge byrettsdommen hadde bilisten kjørt sin far hjem ca kl 0030 og parkerte da ulovlig. Det var hans mening da han parkerte bare å følge faren opp til dennes leilighet, men han var blitt sittende sammen med faren til ca kl 0200, da han kjørte bort. Han hadde fra farens leilighet hatt bilen under oppsikt. Allerede da han parkerte var det etter situa-

sjonen helt klart at det ikke kunne bli aktuelt med snørydding eller maskinell feining den natten i den gate parkeringen skjedd. — Høyesterett forhøyet boten til 100 kroner. Førstvoterende, med tilslutning av de øvrige dommere, uttalte bl. a.: „Jeg legger til grunn at med den stadig økende trafikk synes det nødvendig å reagere strengere enn tidligere på brudd av regulerende trafikkbestemmelser. I den sammenheng vil jeg bemerke at jeg er enig i at det som regel i formildende retning ikke bør legges særlig vekt på om parkeringen har ført til skade eller ulempe. Men her som i andre saker må selvsagt hvert forhold vurderes for seg ut fra alminnelige straffutmålingsprinsipper. Når det gjelder denne sak, mener jeg at boten bør fastsettes til 100 kroner som bestemt i forelegget, og jeg tar da hensyn til de tidligere forseelser (bøtlagt i 1955 for overtredelse av motorvognlovens § 17 og 2 ganger i 1961 for parkometerforseelser) og til siktedes inntektsforhold (årsinntekt på 70.000 kroner), jfr. straffelovens § 27.“ Politisinspektør Solem ved Oslo politis Rettsavdeling opplyser at byretten senere stort sett har fulgt politiets strengere bøtepraksis i parkeringsaker.

I Oslo politis årsberetning for 1963 uttaler politimesteren at avkriminaliseringen av parkometerovertredelsene (se 1963 s. 266) har vært av betydelig viktighet for politiets arbeidssituasjon. I 1962 utgjorde parkometerovertredelsene ca. 11000 saker.

Ole-Erik Øie.

SVENSK KRÖNIKA

Det är nu bestämt att brottsbalken skall träda i kraft den 1 januari 1965. Föreskrift härom återfinns i *lagen den 20 mars 1964 om införande av brottsbalken*. Med hänsyn till att brottsbalkens påföljdssystem i väsentliga punkter skiljer sig från strafflagens, har förhållandevis omfattande övergångsbestämmelser blivit erforderliga. Förutom sådana stadganden, som endast kommer att äga betydelse under en begränsad övergångstid, upptar promulgationslagen också vissa föreskrifter med mer allmän giltighet. Hit hör vissa generella regler beträffande sådana straffskalor i författningar från tiden före brottsbalkens ikraftträdande som inte ändrats särskilt. Vidare innehåller promulgationslagen bl. a. allmängiltiga bestämmelser om tillämpning av ny eller gammal lag, när det gäller straff eller annan påföljd för brott som begåtts före nylags ikraftträdande. I dessa bestämmelser fastslås den grundläggande ståndpunkt som svensk rätt redan tidigare intagit, nämligen att äldre lag i regel skall tillämpas på äldre brott och att ny lag endast skall tillämpas, när den leder till frihet från straff eller till lindrigare straff.

Brottsbalkens ikraftträdande föranleder en rad *följdförfattningar* och också talrika ändringar i gällande lagar och förordningar. Praktiskt taget alla författningar och författningsändringar, som kräver riksdagens medverkan, har antagits vid vårriksdagen och är redan utfärdade i författningsamlingen. De framlades för riksdagen i tre särskilda propositioner. I proposition nr 10, som i första hand upptog förslaget till promulgationslag, framlades förslag till lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, lag om verkställighet av bötes-

straff och lag om straff för folkmord samt till följdändringar i ett stort antal författningar.

I *lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare* har upptagits nu gällande bestämmelser om förfarandet i mål mot underåriga lagöverträdare och om eftergift av åtal beträffande ungdomar. Vidare har i den nya lagen införts bestämmelser om ett helt nytt institut, bevistalan, som innefattar domstolsprövning huruvida den som inte fyllt 15 år begått brottslig gärning (rörande bakgrunden till det nya institutet, se NTfK 1963 s. 272).

Också *bötesverkställighetsreglerna* har gjorts till föremål för en översyn, som på vissa punkter innebär ändringar utöver dem, som direkt föranledes av brottsbalkens ikraftträdande. Användningen av förvandlingsstraff skall enligt den nya lagen ytterligare begränsas. Bl. a. skall bötesbetalning, som erlagges efter förvandlingsbeslut men innan verkställigheten av förvandlingsstraffet påbörjats, kunna medföra nedsättning i eller befrielse från förvandlingsstraff. För närvarande intar som bekant svensk rätt den ståndpunkten att böter inte får mottagas, sedan beslut om förvandling av böterna meddelats. Genom den nya lagen har man för övrigt endast velat i huvudsak tillgodose det omedelbara behovet av ändringar och kompletteringar av de gällande bötesverkställighetsreglerna. På längre sikt kan en ytterligare reformering av dessa komma att övervägas inom ramen för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Bötesstraffet är för närvarande föremål för behandling i Nordiska straffrättskommittén.

Svensk strafflagstiftning har hittills inte i alla avseenden uppfyllt de krav beträffande möjligheterna att beivra *folkmordsbrott*, som uppställts i FN-konventionen om förebyggande och bestraffning av sådant brott. Nu har i nyssnämnda lag upptagits de bestämmelser som utöver vad brottsbalken innehåller behövs för att uppfylla Sveriges förpliktelser enligt konventionen.

Den andra av de tre berörda propositionerna, nr 76, innefattade förslag till *lag om behandling i fångvårdsanstalt*. Liksom proposition nr 10 godtogs denna proposition av riksdagen utan ändringar. Den nya lagen, som utfärdades den 6 maj 1964, avser behandlingen i fångvårdsanstalt av dem som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering samt dem beträffande vilka förordnats om anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn. Lagen ersätter 1945 års verkställighetslag. Förutom anpassning av verkställighetsreglerna till brottsbalkens påföljdssystem innebär lagen vissa ändringar, som inte direkt föranledes av brottsbalken. Bl. a. har permissionsinstitutet i viss mån utvidgats i huvudsaklig överensstämmelse med förslag av eftervårdsutredningen, som påpekat att fakultativ villkorlig frigivning ganska ofta förskjuts eller helt hindras av svårigheten att lösa den intagnes bostadsfråga eller av problemet att skaffa honom lämpligt arbete. Enligt de nya bestämmelserna kan den intagne, om det prövas erforderligt för ordnande av de förhållanden, i vilka han kommer att försättas vid frigivningen, erhålla tillstånd att, efter den dag då villkorlig frigivning

tidigast kan ske, lämna anstalten för en tid av högst fjorton dagar. Den ordning som sålunda införes liknar i viss mån s. k. principutskrivningsbeslut med därpå följande långtidspermission, som i praxis utbildats för ungdomsfångelseklientelet. I övrigt innefattar den nya lagen inte några större sakliga ändringar i förhållande till 1945 års lag.

I den tredje propositionen, nr 90, med förslag till följdlagstiftning till brottsbalken föreslogs bl. a. en ny lag om personundersökning i brottmål och vissa ändringar i 1929 års sinnessjuklag. Inte heller dessa förslag föranledde någon erinran från riksdagens sida. Lagstiftningen utfärdades den 29 juni 1964.

Den nya *lagen om personundersökning i brottmål* medför en viss utvidgning av det område inom vilket personundersökning skall vara obligatorisk. Ändringen kan dock sägas vara av huvudsakligen formell karaktär, eftersom den nya regleringen ganska nära torde ansluta sig till rådande praxis. Av större praktisk betydelse är vissa i den nya lagen upptagna bestämmelser, som syftar till att personundersökning skall komma till stånd i ett så tidigt skede av förfarandet som möjligt. Sålunda blir åklagaren skyldig att för prövning av frågan om personundersökning göra anmälan till domstolen redan under förundersökningen om sådana fall, i vilka personundersökning uppenbarligen kan väntas bli aktuell. Regeln har dock begränsats till att gälla i fråga om svårare brott. Å andra sidan har som förutsättning för att personundersökning skall få företagas uttryckligen stadgats att den misstänkte erkänt gärningen eller eljest sannolika skäl föreligger att han begått den. Särskild uppmärksamhet har vid tillkomsten av den nya lagen ägnats åt frågan om valet av personundersökare. Den nuvarande ordningen, som har till utgångspunkt att personundersökare skall utses direkt av domstolen, har utsatts för viss kritik. Det torde också vara obestridligt att detta val stundom sker alltför slentrianmässigt. Enligt den nya lagen skall domstolen kunna uppdraga åt vederbörande skyddskonsulent att svara för att personundersökning blir utförd. Möjlighet för domstolen att direkt utse personundersökare har likväl bibehållits.

Ändringarna i *sinnessjuklagen* avser — förutom att begreppsmässigt och terminologiskt anpassa lagen till den i brottsbalken införda ordningen — att möjliggöra ett effektivare utnyttjande av resurserna inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet. Detta kämpar allttjämt med en besvärande arbetsbalans och väntetiderna är mycket långa. Det har därför blivit nödvändigt att vidtaga provisoriska åtgärder i avvaktan på att den av statsmakterna beslutade nya organisationen för undersökningsväsendet (se NTfK 1961 s. 349) kan helt genomföras, vilket förutsätter en revision av sinnessjuklagstiftningen. Genom de nu vidtagna lagändringarna öppnas möjlighet för medicinalstyrelsen att, med frångående av uppdelningen av undersökningsfallen på de båda kategorierna häktade och frifotingar, besluta att undersökning tillhörande en av kategorierna skall kunna verkställas av läkare, på

vilken normalt ankommer att utföra undersökningar av fall inom den andra kategorien.

Det kritiska läget inom undersökningsväsendet, särskilt inom fångvården, har gett upphov till en livlig pressdebatt och även tagits upp i ett par interpellationer i riksdagen. Utgångspunkten för diskussionen var närmast ett uttalande, som fångvårdsstyrelsen gjort i ett remissyttrande till JO. I yttrandet gav styrelsen uttryck för en pessimistisk syn på läget och förklarade sig betvivla att ens den beslutade nya organisationen skulle kunna bemästra arbetsbördan. Styrelsen fann sig i denna situation böra ifrågasätta om inte enda utvägen var att lagstiftningsvägen begränsa antalet undersökningar. Härvid pekade styrelsen på möjligheten att i viss utsträckning ersätta sådan undersökning med s. k. liten sinnesundersökning enligt lagen om personundersökning i brottmål. I pressen avvisades denna tanke bestämt under åberopande av rättsäkerhetsskäl. Spörsmålet berördes i förarbetena till ändringarna i sinnessjuklagen. Justitieministern framhöll härvid, att en så ingripande åtgärd som sinnesundersökning inte bör beslutas, om inte tillräckliga skäl föreligger. För att utröna om sådana finns, skulle det i allmänhet vara lämpligt att domstolen, innan sinnesundersökning beslutas, inhämtar yttrande av psykiater enligt personundersökningslagen. Genom ett sådant tillvägagångssätt skulle det vara möjligt att förebygga att sinnesundersökning beslutas utan tillräckliga skäl. I interpellationssvaret hänvisade justitieministern till vad han sålunda uttalat i propositionen.

Den sedan länge starkt kritiserade lösdrivarlagen av år 1885 skall den 1 januari 1965 upphävas och ersättas med en *lag om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet*. Denna är avsedd som ett medel i kampen mot brottsligheten. Om inte samhällsskyddet kan tillgodoses genom att samhällsfarliga asociala individer lagföres för brott eller beredes socialvård eller sjukvård, får de enligt lagen tvångsintagas i arbetsanstalt. Lagen blir således subsidiär i förhållande till straff- och vårdlagstiftningen. Som samhällsfarligt asociala anses enligt lagen den som underlåter att efter förmåga söka försörja sig hederligt samt för ett sådant liv att uppenbar fara föreligger för allmän ordning och säkerhet. Lagen bygger väsentligen på det förslag som härom året framlades av byråchefen Sven-Hugo Ryman (se NTfK 1962 s. 414). Vid remissbehandlingen av detta framhölls från flera håll att rättsäkerheten inte var tillräckligt tillgodosedd och kritik riktades bl. a. också mot de föreslagna behandlingsreglerna, vilka ansågs inte innefatta någon egentlig vård i rehabiliterande syfte. I lagen har man sökt att beakta de sålunda framförda synpunkterna. Bättre garantier för rättsäkerheten har skapats genom att göra bestämmelserna om brottmål tillämpliga angående utredning och förfarande i mål om samhällsfarlig asocialitet. Målen skall således handläggas av åklagare och domstolar och offentlig försvarare skall kunna förordnas. Enligt utredningsförslaget skulle det däremot ankomma på länsstyrelse att besluta om tvångsåtgärd på talan av polismyndighet. I fråga om behandlingen av

de intagna har man anknutit till kriminalvården. Arbetsanstalterna organiseras som avdelningar vid fångvårdsanstalter. Man räknar med att det tillsvidare skall räcka med en avdelning för män, vid fångvårdsanstalten på Svartsjö, och en för kvinnor, på fångvårdsanstalten Hinseberg. Särskild vikt har lagts vid att göra eftervården meningsfull. Också här knyter man an till kriminalvården och utnyttjar dennas frivårdsorganisation.

Enligt brottsbalken skall ledningen av kriminalvården i frihet utövas av *övervakningsnämnder*. Dessa får också till uppgift att i stor utsträckning besluta om övergång från anstaltsbehandling till vård i frihet. Vid sin befattning med kriminalvård i frihet skall det åligga nämnderna bl. a. att förordna övervakare, meddela, ändra eller upphäva föreskrifter för den dömde, att handha övervakningen och att ingripa med åtgärder för den händelse den dömde åsidosätter vad som åligger honom. Vad angår övergång från anstaltsbehandling till vård i frihet skall det ankomma på nämnderna att pröva frågor om fakultativ villkorlig frigivning och om upphörande av anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn samt att på uppdrag av ungdomsfängelnsnämnden eller interneringsnämnden bestämma dag för övergång till vård utom anstalt. Övervakningsnämnd skall bestå av fem ledamöter. Ordföranden, som utses av Kungl. Maj:t, skall vara en i domarvärn erfaren jurist. Antalet övervakningsnämnder och deras verksamhetsområden har fastställts genom kungörelse den 9 september 1964. Enligt denna kommer det att inrättas 50 övervakningsnämnder. En av dessa blir s. k. särskild övervakningsnämnd för handläggning av ärenden rörande de intagna vid vissa fångvårdsanstalter. De övriga får geografiskt avgränsade verksamhetsområden, benämnda övervakningsområden och omfattande en eller flera domkretsar. I Stockholm, Göteborg, Malmö och Örebro skall övervakningsnämnderna arbeta på avdelningar. Ordförande och övriga ledamöter i nämnderna kommer att utses under hösten. Samtidigt med att övervakningsnämnderna inrättas kommer de anstaltsnämnder, som finns enligt 1945 års verkställighetslag, att avskaffas.

Vid 1962 års riksdag beslöts att *skyddskonsulentorganisationen* skulle byggas ut i tre etapper (se NTfK 1962 s. 413). Sedan den sista utbyggnadsetappen numera genomförts består organisationen av 39 skyddskonsulentdistrikt med lika många skyddskonsulenter, 75 biträdande skyddskonsulenter och skyddsassistenter samt 43 tjänstemän i biträdesgrad eller sálunda tillhoppa 157 befattningshavare. Härtill kommer att personal vid skyddsvärnsföreningarna i Stockholm och Göteborg mot statsbidrag till föreningarna tagits i anspråk för att fullgöra på skyddskonsulentorganisationen eljest ankommande göromål.

Utbyggnaden av skyddskonsulentorganisationen medför knappast något minskat behov av frivilliga *övervakare*. Det antal övervakningsfall som skyddskonsulenterna och deras medhjälpare själva kan åtaga sig måste alltså bli ganska ringa. Fortsatta ansträngningar görs där-

för att rekrytera och utbilda lämpliga personer för denna betydelsefulla funktion. I rekryteringssyfte har ersättningen för övervakningsuppgiften nyligen höjts från 15 till 25 kronor i månaden. Ersättningen torde dock även efter denna höjning vara alltför blygsam för att spela någon större roll från rekryteringssynpunkt. Utbildningen bedrivs numera främst genom att fångvårdsstyrelsens publikation „Övervakaren“, som utkommer med fyra nummer om året, distribueras till samtliga omkring 10.000 övervakare i landet. Dessutom förekommer lokal kursverksamhet genom skyddskonsulenternas försorg.

Fångvårdsstyrelsen skall i anslutning till brottsbalkens ikraftträdande döpas om till *Kriminalvårdsstyrelsen*. Begreppet kriminalvård har för övrigt redan börjat utnyttjas i räjongchefernas tjänstebestämmelser. Dessa har nämligen sedan den 1 juli i år titeln „kriminalvårdsdirektör“. Titeländringen äger samband med en aktuell utvidgning av räjongchefernas ämbetsåligganden. Enligt en för närvarande pågående organisationsutredning överväges nämligen att anknypa skyddskonsulentorganisationen till räjongindelningen. Efter en sådan reform skulle kriminalvårdsdirektörerna alltså komma att under kriminalvårdsstyrelsen bli regionala chefer för såväl anstalterna som frivården.

Det svenska rättsväsendet är just nu föremål för en omfattande reformverksamhet. År 1962 beslöt riksdagen att polis-, åklagar- och exekutionsväsendet skulle helt förstatligas den 1 januari 1965. På grundval av detta principbeslut har organisationen av det förstatligade polis-, åklagar- och exekutionsväsendet vid årets riksdag närmare utformats. I anslutning härtil har också häktesorganisationen och den kriminaltekniska laboratorieverksamheten behandlats.

Vad angår *polisväsendet* skall landet liksom nu vara indelat i lokala polisdistrikt. Ett polisdistrikt skall omfatta en centralort och dennas naturliga omland samt göras så stort att polisverksamheten i distriktet i regel bereder sysselsättning åt en poliskår på 20—50 man. Antalet polisdistrikt blir 119. Ledningen av polisverksamheten i distriktet skall utövas av en polischef, benämnd polismästare. På länsplanet skall ledningen av polisverksamheten ankomma på länspolischefen. Denne behåller sina nuvarande befogenheter och skall dessutom handlägga bl. a. en rad administrativa frågor rörande polisväsendet. Som centralt polisorgan inrättas en rikspolisstyrelse med en rikspolischef i spetsen. Rikspolisstyrelsen har börjat sin verksamhet den 1 juli i år. Dess huvudsakliga uppgifter skall avse inspektion, samordning och rådgivning samt i begränsad omfattning direktivgivning bl. a. i fråga om polisverksamhet som rör hela riket.

För *åklagarverksamheten* skall landet indelas i 90 åklagardistrikt, som vart och ett kommer att utgöras av ett eller flera polisdistrikt. I varje åklagardistrikt skall finnas två eller flera distriktsåklagare, i princip sammanförda i en åklagarmyndighet. På länsplanet skall ledning och tillsyn över åklagarväsendet ankomma på en eller flera länsåklagare. Länsåklagare skall också handlägga särskilt kvalificerade mål och handha prövning av vissa åtalsfrågor beträffande ungdom.

I Stockholm, Göteborg och Malmö skall åklagarmyndigheten bestå av ett antal åklagarkammare. Myndighetens chef, överåklagaren, skall i dessa städer fullgöra länsåklagares uppgifter utom vad gäller åtalsfrågor, vilka i regel skall handläggas inom kamrarna. Med hänsyn till att riksåklagarämbetet får vidgade arbetsuppgifter med åklagarväsendets administrativa och ekonomiska förvaltning har ämbetet fått ökad personal och i viss mån omorganiserats. Bl. a. har en tjänst som biträdande riksåklagare inrättats.

För *exekutionsverksamheten* blir riket indelat i kronofogdedistrikt, som vart och ett skall bestå av ett eller flera polisdistrikt. Antalet kronofogdedistrikt blir 81. I varje sådant distrikt skall finnas en eller flera kronofogdar jämte biträdande personal till växlande antal.

I fråga om *förvaring av häktade* innebär årets riksdagsbeslut att ansvaret därför helt skall övertagas av staten fr. o. m. den 1 januari 1965. Häktesorganisationen skall därvid anknytas till fångvården. Kriminalvårdsstyrelsen blir följaktligen chefsmyndighet för samtliga häkten men också för de polisarrester som är anslutna till häktena.

Den *centrala kriminaltekniska laboratorieverksamheten* har den 1 juli i år ombildats till ett fristående laboratorium, benämnt Statens kriminaltekniska laboratorium. I administrativt avseende lyder laboratoriet under rikspolisstyrelsen men i fackfrågor intar det en helt självständig ställning.

Reformen berör i runt tal 18.000 befattningshavare, varav drygt 14.600 inom polisorganisationen, över 1.000 inom åklagarväsendet och mer än 2.200 inom exekutionsväsendet samt nära 200 inom häktesorganisationen och den centrala kriminaltekniska laboratorieverksamheten.

En annan omfattande huvudmannareform gäller *rådhusrätterna*. Även dessa skall, om riksdagen bifaller en därom framlagd proposition, förstatligas den 1 januari 1965. Bortsett från själva förstatligandet är det inte fråga om någon genomgripande omorganisation av rådhusrätterna, utan dessa blir alltså organiserade på i stort sett samma vis som för närvarande, alltså med kollegial sammansättning utom i brottmål. Förstatligandet medför emellertid betydande konsekvenser för den dömande personalen. De statliga och kommunala domarkårerna har hittills i princip varit slutna, så att övergångar från den ena till den andra har utgjort undantag. I fortsättningen kommer domarna i landet att tillhöra en enda kår med en enhetlig karriär.

Sedan Högsta domstolen beviljat resning i det s. k. *Helander-målet* (se NTfK 1961 s. 349) har detta numera slutbehandlats av Svea hovrätt, som meddelat dom däri den 10 juli i år. Hovrättens ledamöter fann enhälligt att Helander gjort sig skyldig till den ärekränkning genom anonyma brev, som han åtalats för men enständigt nekat till. Beträffande påföljden rådde däremot delade meningar. Två ledamöter ville fastställa domen på avsättning, medan de två övriga röstade för bötesstraff å 75 dagsböter om 15 kronor. Domen, som avfattades i

enlighet med sistnämnda mening, vann laga kraft. Fråga har nu uppkommit om utbetalande av retroaktiv lön till Helander.

Till nya justitieråd har utnämnts hovrättsråden *Peter Westerlind*, född 1917, och *Johan Gyllensvärd*, född 1916.

Justitierådet *Bengt Hult* har utnämnts till ordförande i arbetsdomstolen fr. o. m. den 1 januari 1964. Han kvarstår även efter den nya utnämningen som ledamot av Nordiska straffrättskommittén.

Till förste innehavare av befattningen som rikspolischef har utsetts statssekreteraren i inrikesdepartementet, hovrättsrådet *Carl G. Persson*, född 1919.

Till den nyinrättade befattningen som biträdande riksåklagare har utnämnts stadsfiskalen *Werner Ryhninger*, född 1900.

Holger Romander.

Meddelelser

NORDISK SAMARBEIDSRÅD FOR KRIMINOLOGI SEKRETÆRSTILLING

Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi, hvis faste sekretariat for tiden ligger i Norge, har en sekretær i heldagsstilling hvis funksjonstid på 3 år utløper 1. januar 1965. Ansettelse av ny sekretær vil først kunne finne sted i februar 1965, og tiltredelsesdato for den nye sekretær er derfor satt til 1. april 1965. Frem til dette tidspunkt vil den nåværende sekretær fungere i stillingen.

Sekretariatet tjener som en informasjonssentral for pågående og planlagt kriminologisk forskning i de nordiske land. Det organiserer videre utveksling av forskningsrapporter og følger nøye kriminalitetens utvikling i Norden, og bistår med de arrangementer som Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi står for (rådsmøter, forskningsseminarer etc.). Sekretariatet skal også opprettholde kontakt med internasjonale organisasjoner og institusjoner som virker på det kriminologiske område.

Det er forutsatt at sekretæren også skal utføre det forskningsarbeid som Rådet pålegger ham, og ellers at han skal få anledning til selv å utføre forskningsarbeid i den utstrekning dette er forenlig med hans stilling.

Sekretæren skal utføre sine gjøremål i samsvar med instruks som Rådet fastsetter. Rådet fastsetter også de nærmere vilkår for ansettelsen, derunder eventuell begrenset ansettelsestid.

Sekretærens lønn og arbeidsforhold fastsettes av Rådet. Sekretæren lønnes for tiden med n.kr. 39.000.

Søknad om sekretærstillingen vedlagt attester sendes til Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi, Institutt for Kriminologi og straffrett, Universitetet, Karl Johansgt. 47, Oslo, innen 1. desember 1964.

E. E.